

อุมา ลางคุลเสน.

สุขภาพโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืน = Global health and sustainable development.

1. สุขภาพโลก. 2. การพัฒนาแบบยั่งยืน -- แง่สุขภาพและอนามัย. 3. อุบัติเหตุทางถนน -- แง่สุขภาพและอนามัย. 4. ความมั่นคงทางอาหาร -- แง่สุขภาพและอนามัย. 5. การตั้งครกในวัยรุ่น. 6. โรคโควิด-19. 7. การผันแปรของภูมิอากาศ -- แง่สุขภาพและอนามัย.

WA530

ISBN 978-616-602-311-4

ลิขสิทธิ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.อุมา ลางคุลเสน
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนกันยายน 2569

สำนักงานบริหารการพิมพ์ธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>

จัดจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โทร. 02-564-4438, 085-112-6081

<https://linktr.ee/tubookstore>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ราคาเล่มละ 400 บาท

สารบัญ

สารบัญภาพ	(9)
สารบัญตาราง	(12)
คำนิยม	(13)
คำนำ	(14)
อักษรย่อ	(15)

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 นิยามของสุขภาพโลก	2
1.2 ภัยคุกคามสุขภาพโลก	3
1.3 แผนปฏิบัติการด้านสุขภาพโลกของประเทศไทย	6
1.4 นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน	8
1.5 สรุปท้ายบท	10

ส่วนที่ 1 ภัยคุกคามต่อความมั่นคงด้านสุขภาพ

บทที่ 2 การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน	13
2.1 นิยามของการบาดเจ็บ	14
2.2 องค์ประกอบของการเกิดการบาดเจ็บ	14
2.3 สถานการณ์ของการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในระดับโลก	16
2.4 สถานการณ์ของการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย	17
2.5 ผลกระทบของการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน	20
2.6 ปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน	20
2.7 หลักการป้องกันการบาดเจ็บ	21
2.8 กรณีศึกษาความสำเร็จในการลดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน	22
2.9 สรุปท้ายบท	26

บทที่ 3 ความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพ	27
3.1 นิยามของความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพ	28
3.2 สถานการณ์ความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพในระดับโลก	29
3.3 สถานการณ์ความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพในประเทศไทย	41
3.4 ผลกระทบของความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพ	50
3.5 ปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพ	51
3.6 หลักการป้องกันความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศสภาพ	55
3.7 สรุปท้ายบท	58

บทที่ 4 โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	59
4.1 นิยามของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	60
4.2 สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับโลก	61
4.3 สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย	62
4.4 ผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อระบบสุขภาพ	66
4.5 บทเรียนและข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การเตรียมพร้อมรับมือวิกฤตสุขภาพในอนาคต	73
4.6 สรุปท้ายบท	96

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมกำหนดสุขภาพประชากร

บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	99
5.1 นิยามของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	100
5.2 สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับโลก	103
5.3 สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย	105
5.4 ความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	110
5.5 การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	126
5.6 ความท้าทายในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	130
5.7 สรุปท้ายบท	132

บทที่ 6 ความมั่นคงทางอาหาร	133
6.1 นิยามของความมั่นคงทางอาหาร	134
6.2 สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารในระดับโลก	135

6.3	วิกฤตความหิวโหย	137
6.4	ภาวะทุพโภชนาการ	138
6.5	สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารและสถานการณ์โภชนาการในประเทศไทย	142
6.6	วิกฤตซ้อนทับกับความมั่นคงทางอาหารในระดับโลก	149
6.7	มิติเชิงโครงสร้างของความไม่มั่นคงทางอาหาร	152
6.8	ความมั่นคงทางอาหารและอธิปไตยทางอาหาร	154
6.9	บทเรียนจากต่างประเทศและข้อเสนอเชิงนโยบาย	156
6.10	สรุปท้ายบท	162

ส่วนที่ 3 สุขภาพของประชากรกลุ่มเปราะบาง

บทที่ 7	สุขภาพประชากรข้ามชาติ	165
7.1	นิยามของประชากรข้ามชาติ	166
7.2	สถานการณ์ประชากรข้ามชาติในระดับโลก	167
7.3	สถานการณ์คนต่างด้าวในประเทศไทย	168
7.4	สถานการณ์สุขภาพของประชากรข้ามชาติในระดับโลก	171
7.5	สถานการณ์สุขภาพของคนต่างด้าวในประเทศไทย	173
7.6	ผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อสุขภาพประชากรข้ามชาติ	176
7.7	การโยกย้ายถิ่นฐานจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	181
7.8	สุขภาพจิตจิตข้ามพรมแดน	182
7.9	การสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายสุขภาพประชากรข้ามชาติ	183
7.10	สรุปท้ายบท	189
บทที่ 8	การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	191
8.1	นิยามของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	192
8.2	สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	192
8.3	สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในระดับโลก	197
8.4	สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย	198
8.5	ผลกระทบทางสุขภาพจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	202
8.6	ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	204
8.7	สรุปท้ายบท	207

บทที่ 9 อนาคตสุขภาพโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืน	209
9.1 แนวโน้มสุขภาพโลกในอนาคต	209
9.2 ความท้าทายด้านสุขภาพโลก	219
9.3 การส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียม	221
9.4 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	224
9.5 สรุปท้ายบท	231
 ภาคผนวก	 233
อภิธานศัพท์	273
บรรณานุกรม	288
ดัชนี	339

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	กรอบแนวคิดปัจจัยสามทางระบาวิทยาของการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน	15
ภาพที่ 2.2	จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2557-2566	18
ภาพที่ 2.3	จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี พ.ศ. 2566	18
ภาพที่ 2.4	10 อันดับจังหวัดที่มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่อประชากร 100,000 คนสูงสุดในปี พ.ศ. 2566	19
ภาพที่ 2.5	สัดส่วนของผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน จำแนกตามประเภทของการใช้รถใช้ถนน ปี พ.ศ. 2566	19
ภาพที่ 4.1	จำนวนผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2563-2567 (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2567)	63
ภาพที่ 4.2	จำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2563-2567 (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2567)	63
ภาพที่ 4.3	ร้อยละความครอบคลุมการได้รับวัคซีนและจำนวนผู้ได้รับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย จำแนกตามเข็มที่ฉีด ปี พ.ศ. 2564-2566	65
ภาพที่ 4.4	จำนวนการได้รับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย จำแนกตามเขตสุขภาพ ปี พ.ศ. 2564-2566	65
ภาพที่ 4.5	10 อันดับประเทศที่มีดัชนีรัฐเปราะบางสูงสุดในปี ค.ศ. 2023	68
ภาพที่ 4.6	10 อันดับประเทศที่มีดัชนีรัฐเปราะบางสูงสุดในปี ค.ศ. 2024	68
ภาพที่ 4.7	กรอบแนวคิดระบบสุขภาพที่ยืดหยุ่นและยั่งยืนสำหรับการรับมือวิกฤตสุขภาพ	95
ภาพที่ 5.1	อุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกในปี ค.ศ. 2000-2024 (ปี ค.ศ. 2024 ข้อมูลเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน) เปรียบเทียบกับค่าปกติ (ค่าเฉลี่ย ปี ค.ศ. 1901-2000)	104
ภาพที่ 5.2	อุณหภูมิเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2537-2566	106

ภาพที่ 5.3	อุณหภูมิเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2557-2566 เปรียบเทียบกับค่าปกติ (ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2524-2553 และค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2534-2563)	106
ภาพที่ 5.4	อุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2557-2566 เปรียบเทียบกับค่าปกติ (ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2524-2553 และค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2534-2563)	107
ภาพที่ 5.5	ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2557-2566 เปรียบเทียบกับค่าปกติ (ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2524-2553 และค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2534-2563)	108
ภาพที่ 5.6	ปริมาณฝนเฉลี่ยรายเดือนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2557-2566 เปรียบเทียบกับค่าปกติ (ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2524-2553 และค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2534-2563)	109
ภาพที่ 5.7	กรอบแนวคิดสุขภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	121
ภาพที่ 6.1	ดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก ปี ค.ศ. 2013-2022	142
ภาพที่ 7.1	จำนวนคนต่างด้าวในประเทศไทย จำแนกตามจังหวัด เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2567	170
ภาพที่ 7.2	จำนวนผู้ป่วยแรงงานต่างด้าวด้วยโรคจากการประกอบอาชีพ 14 กลุ่มโรค เขตสุขภาพที่ 1-13 ปี พ.ศ. 2562-2566	174
ภาพที่ 7.3	จำนวนผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชากรต่างด้าว เขตสุขภาพที่ 1-12 (ไม่รวมเขตสุขภาพที่ 13 กรุงเทพมหานคร) ปีงบประมาณ 2562-2566	175
ภาพที่ 7.4	จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการสุขภาพของประชากรต่างด้าว เขตสุขภาพที่ 1-13 ปีงบประมาณ 2562-2566	176
ภาพที่ 8.1	อัตราการคลอดมีชีพและจำนวนหญิงคลอดอายุ 10-14 ปี ปี พ.ศ. 2556-2565	199
ภาพที่ 8.2	อัตราการคลอดมีชีพและจำนวนหญิงคลอดอายุ 15-19 ปี ปี พ.ศ. 2556-2565	199
ภาพที่ 8.3	10 อันดับจังหวัดที่มีอัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10-14 ปีสูงสุดในปี พ.ศ. 2565	200

ภาพที่ 8.4 10 อันดับจังหวัดที่มีอัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปี สูงสุดในปี พ.ศ. 2565	201
ภาพที่ 8.5 ร้อยละและจำนวนทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ปี ค.ศ. 2011-2020	203
ภาพที่ 9.1 ความเสี่ยงระดับโลก 10 อันดับแรกของปี ค.ศ. 2025 ปี ค.ศ. 2027 และปี ค.ศ. 2035	217
ภาพที่ 9.2 ความเสี่ยงระดับภูมิภาค 10 อันดับแรกของปี ค.ศ. 2025	218
ภาพที่ 9.3 ความเสี่ยง 5 อันดับแรกของประเทศไทยในปี ค.ศ. 2024	219

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1 เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศในสถานการณ์ความขัดแย้งทั่วโลก ปี ค.ศ. 2020-2023	34
ตารางที่ 3.2 ปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความรุนแรงตามแบบจำลองเชิงนิเวศวิทยา	52
ตารางที่ 4.1 บทเรียนจากต่างประเทศต่อการเตรียมความพร้อมรับมือวิกฤตสุขภาพ	82
ตารางที่ 4.2 การเชื่อมโยงระหว่างมาตรการเตรียมพร้อมรับมือวิกฤตสุขภาพ กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	91
ตารางที่ 5.1 ดัชนีความเปราะบางแบบพหุมิติและตัวชี้วัด	112
ตารางที่ 5.2 โรคและปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศใน ประเทศไทย	114
ตารางที่ 6.1 ตัวชี้วัดด้านโภชนาการของประเทศไทยตามเป้าหมายโภชนาการระดับโลก ปี ค.ศ. 2025 และปี ค.ศ. 2030	144
ตารางที่ 9.1 ความเสี่ยงระดับโลก 5 ด้าน 33 ความเสี่ยง	215